
Prawo - najważniejsze informacje

Największy wpływ na kształt dzisiejszego prawa mieli starożytni Rzymianie – po raz pierwszy prawo pochodzi od ludu, nie od Boga, króla czy innej władzy; człowiek umie rozpoznać dobro od zła, więc to on powinien stworzyć zasady, którymi się kieruje. W starożytnym Rzymie wykształciły się także fundamentalne zasady prawa, które obowiązują do dzisiaj:

(adsbygoogle = window.adsbygoogle || []).push({});

Fundamentalne zasady prawa

- rzecz niemożliwa do spełnienia nie może stanowić zobowiązania
- prawo nie działa wstecz
- w razie wątpliwości należy rozstrzygać na korzyść oskarżonego
- nie ma kary bez prawa
- nieznanostwo prawa szkodzi
- twarde prawo, ale prawo
- w średniowieczu powrót do idei Boga jako najwyższego sędziego i prawa boskiego
- w nowożytności powrót do idei pochodzących ze Starożytnego Rzymu – tak jest do dzisiaj

Źródła prawa powszechnie obowiązującego

- konstytucja (ustawa zasadnicza)
- umowa międzynarodowa ratyfikowana przez Sejm
- ustawa
- rozporządzenie (akty wykonawcze) - zwykle wydaje odpowiedni minister
- akty normatywne prawa miejscowego - wydaje wojewoda, rada gminy

(adsbygoogle = window.adsbygoogle || []).push({});

Przepisy prawa wewnątrznie obowiązującego

- np. uchwały Rady Ministrów
- regulamin funkcjonowania przedszkola
- przepisy BHP jakiegoś przedsiębiorstwa
- przepisy stowarzyszenia

Tym przepisom obowiązują tylko jednostki podległe organowi wydającemu te akty.

Zasady dobrego prawa

- należycie ustanowione – zgodnie z wolą większości i stosowane przez większość
- zachowana procedura ustanawiania prawa (Konstytucja RP określa procedurę od inicjatywy ustawodawczej do podpisania ustawy przez prezydenta)
- należycie ogłoszone; opublikowane i dostępne (nieznajomość prawa szkodzi)
- przepisy powinny być sformułowane w sposób jasny (trudności: język prawniczy różni się od języka potocznego – np. zadatek w prawie to nie to samo co zaliczka)
- reguły powinny być generalne i abstrakcyjne; np. dzierżawca, dłużnik – w tych pojęciach mieści się więcej, niż tylko jedna osoba lub jedna sytuacja
- nie może być sprzeczne; prawo późniejsze wyłącza prawo wcześniejsze
- nie można nakazywać rzeczy, które są niemożliwe do wykonania
- nie działa wstecz; powinno dotyczyć wyłącznie zachowań przyszłych, nie zaś przeszłych
- względnie stałe, ale jednocześnie dynamiczne (dostosowuje się do zmieniającej rzeczywistości)
- racjonalne

(adsbygoogle = window.adsbygoogle || []).push({});

Sposób prezentacji i ogłaszania aktów prawnych

Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej – opublikowane ustawy, umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia

Monitor Polski – uchwały Sejmu i wszystkie inne akty prawotwórcze naczelných organów administracji (poza rozporządzeniami)

vocatio legis - Czas pomiędzy ogłoszeniem akty prawnego a dniem wejścia w życie jego postanowień; zwykle jest to 14 dni

W jaki sposób wykorzystać znajomość prawa?

Rzecznik Praw Obywatelskich

- • listy do Rzecznika w dowolnej formie; pismo do tego urzędu nie będzie odrzucane z powodu braków formalnych (jedeny wymóg: zrozumiałe)
- • zobowiązany do odpowiedzenia na wszystkie listy; możemy uzyskać darmową pomoc prawną
- • listy od więźniów nie są poddawane cenzurze
- • uprawniony do wniesienia kasacji do Sądu Najwyższego
- • organy państwowe mają 30 dni, aby zastosować się do pytań rzecznika

Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu

- • możemy się tam odwołać tylko, gdy zostaniemy w naszym mniemaniu niesprawiedliwie osądzeni w Polsce, a wyrok łamie nasze prawa wynikające z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka
- • rozpatruje tylko sprawy złamania konstytucji
- • skarżący nie musi być na rozprawie – kanclerz wysyła mu sprawozdania i inne informacje

Organy orzekające sądowe

Organy orzekające pozasądowe

Organy współpracujące

Sądy powszechne

- • Sąd Najwyższy
- • Sądy apelacyjne
- • Sądy okręgowe
- • Sądy rejonowe
- • Sądy grodzkie

Sądy wojskowe

- Sądowictwo administracyjne
- • NSA
- • Sądy wojewódzkie
- • Trybunał Konstytucyjny
- • Trybunał Stanu

Wszystkie sądy są dwuinstancyjne

w trakcie postępowania przed sądem powszechnym można spisać ugodę, ze względu na względy ekonomicznych

- • Izby Skarbowe
- • Izba Morska
- • Sądy dyscyplinarne

Sądy polubowne

• Stałe, np. Krajowa Izba Gospodarcza (powoływana dla umów między firmami), Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji

• ad hoc, powoływane do konkretnych spraw

Sądy polubowne są powoływane ze względu na przeciążenia zwykłych sądów, od wyroku sądu polubownego nie ma odwołania. Wyrok sądu polubownego oraz ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu powszechnego. Sąd powszechny może jedynie sprawdzić, czy orzeczenie sądu polubownego jest zgodne z prawem.

W przypadku chęci rozstrzygnięcia ewentualnego sporu przed sądem polubownym godzimy się na wpis w umowie wskazujący sąd polubowny, a nie sąd powszechny. W skład sądu polubownego wchodzi nie sędziwe, ale zwykli ludzie, posiadający „mądrość życiową”. Strony konfliktu wybierają arbitrow, a ci superarbitra (przewodniczącego). Sąd polubowny ad hoc ulega rozwiązaniu po spełnieniu swego zadania.

Policja

Prokuratura

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych

Rzecznik Praw Obywatelskich

Adwokatura

Słowniczek pojęć związanych z prawem

Zdolność prawna

Posiadanie praw i obowiązków wynikających z prawa cywilnego; zdolność prawną człowiek posiada od narodzin do śmierci

Zdolność do czynności prawnych

W prawie cywilnym zdolność do dokonywania we własnym imieniu czynności prawnych, (nabywania praw i zaciągania zobowiązań). Możliwość np. wniesienia sprawy do sądu cywilnego. Nie posiadają jej m.in. małoletni. Ograniczoną zdolność do czynności prawnych mają osoby małoletnie, które ukończyły 13 lat oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

Obrona konieczna

Dokonanie czynu w sytuacji obrony koniecznej oznacza, że sprawca nie będzie ścigany - czyn nie był, bowiem bezprawny. Należy użyć środków adekwatnych do zagrożenia; w polskim prawie nie ma zbrodni w afekcie, obrona konieczna to obrona zdrowia i życia. Odparcie zamachu kosztem napastnika usprawiedliwione jest wtedy, gdy nie było innego racjonalnego sposobu uniknięcia zamachu.

Stan wyższej konieczności

Poświęcenie niższej wartości (np. przedmiotu), na rzecz obrony wyższej wartości (zdrowie, życie) - np. wybicie okien w celu uratowania dziecka z płonącego domu.

Podejrzany

Osoba, wobec której wydano akt o postawienie zarzutów

Oskarżony

Osoba, przeciwko której wniesiono do sądu akt oskarżenia

Przestępca

Człowiek skazany przez sąd

Skazany

Osoba skazana prawomocnym wyrokiem

Świadek koronny

Podejrzany, który zgodził się zeznawać, jako świadek w zamian za odstąpienie wykonania na nim kary lub jej złagodzenie. Osoba podejrzana o dokonanie morderstwa nie może zostać świadkiem koronnym. Może nim zostać podejrzany, którego zeznania mogą przyczynić się do zamknięcia sprawy. Świadek koronny nie podlega karze za popełnione przestępstwo. Ta instytucja ma ogromne znaczenie w rozbijaniu zorganizowanych grup przestępczych.

Świadek incognito

Świadek nieujawniający swej tożsamości. W celu zapewnienia jego bezpieczeństwa, przesłuchanie może odbyć się w formie wideokonferencji, z zastosowaniem aparatury zmieniającej wizerunek i głos

zeznającego.

Dura lex, sed lex

Twarde prawo, ale prawo; zgodnie z tą łacińską sentencją, powinniśmy zawsze przestrzegać obowiązującego prawa, bez względu na to jak surowe obowiązki i kary na nas nakłada

Wykładnia prawa

Interpretacja przepisów polegająca na ustaleniu właściwej treści norm prawnych zawartych w obowiązujących przepisach

Oskarżyciel

Podmiot wnoszący akt oskarżenia i popierający go przed sądem. Do takiej roli może być upoważniony: prokurator, osoba pokrzywdzona lub oskarżyciel posiłkowy (pokrzywdzony w przestępstwie ściganym z oskarżenia publicznego, który przyłącza się do oskarżenia przed sądem)

Informacje dodatkowe

- Prawo jest podstawową funkcjonowania państwa i społeczeństwa. Reguluje stosunki między obywatelami a organami władzy oraz innymi instytucjami i organizacjami. Określa również wzajemne relacje pomiędzy ludźmi.
- Prawem nazywamy uporządkowany zbiór norm postępowania ustanowionych bądź usankcjonowanych przez państwo.
- Do podstawowych funkcji prawa należą: funkcja regulacji życia społecznego (utrwalenie ładu społecznego), funkcja wychowawcza (kształtowanie pozytywnych zachowań), dystrybucyjna (rozdział dóbr społecznych), represyjna (wymierzanie kar za przestępstwa) i kulturotwórcza (utrzymanie ciągłości historycznej narodu i państwa)
- Głównymi gałęziami prawa są: prawo konstytucyjne (przepisy dotyczące politycznej i społeczno-gospodarczej organizacji państwa), prawo cywilne (reguluje stosunki osobowe i majątkowe jednostki), prawo karne (przepisy zawierające zakazy lub nakazy, których naruszenie lub niespanienie zagrożone jest karą), prawo administracyjne (normy regulujące działalność administracji państwowej), prawo pracy (przepisy dotyczące umowy o pracę, bezpieczeństwa higieny pracy), prawo rodzinne i opiekuńcze (przepisy normujące stosunki majątkowe i niemajątkowe rodziny), finansowe (normy regulujące tworzenie i wydawanie publicznych finansów) oraz międzynarodowe prywatne (normy wskazujące, który system prawny (własny lub obcy) ma być zastosowany w danej sprawie).
- Prawo może być tworzone przez stanowienie oraz w drodze praktyki prawodawczej
- Najwyższym aktem prawnym w państwie jest konstytucja, której podporządkowane są pozostałe akty prawne (ustawa – akt uchwalany przez parlament, ratyfikowana umowa międzynarodowa, rozporządzenie, uchwała, zarządzenie, akty prawa miejscowego)
- W Polsce akty prawne publikuje się w „Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”, „Monitorze Polskim” oraz dziennikach urzędowych
- Praworządność, będąc jedną z najważniejszych zasad ustrojowych, zobowiązuje organy państwa do przestrzegania prawa na równi z obywatelami
- Zadaniem prawa karnego jest zaspokajanie społecznego poczucia sprawiedliwości
- Prawo cywilne reguluje stosunki majątkowe między osobami fizycznymi i prawnymi oraz stosunki osobowe między obywatelami
- Normy prawa pracy regulują stosunki między pracodawcą a pracownikiem
- Normy prawa administracyjnego określają zasady funkcjonowania organów administracji państwowej i samorządu terytorialnego, ich kompetencje i obowiązki, wzajemne relacje, zasady nadrzędności oraz kontroli